

مرکز بین المللی مدیریت جامع حوزه آبخیز و منابع زیستی در مناطق خشک و نیمه خشک

تحت پوشش سازمان آموزشی، علمی و فرهنگی ملل متحد (یونسکو)

دانش بومی چیست؟

کرد آوری و تدوین شده توسط: مهندس حمیدرضا عربی

مرداد ۱۴۰۲

دانش بومی (Indigenous Knowledge) مجموعه ای از دانش و تجربه های هر جامعه است که اساس چاره جویی های یک قوم را در برابر چالش های آشنا و نا آشنا، تشکیل می دهد. دانش بومی ریشه در تجربه های قرن های گذشته دارد و تا وقتی جامعه پا برجاست به عنوان پایه فرهنگی و فنی آن، به تکامل خود ادامه می دهد.

مهم ترین ویژگی های دانش بومی عبارتست از:

۱- بر پایه تجربه استوار است.

<https://faicimwb.frw.ir>

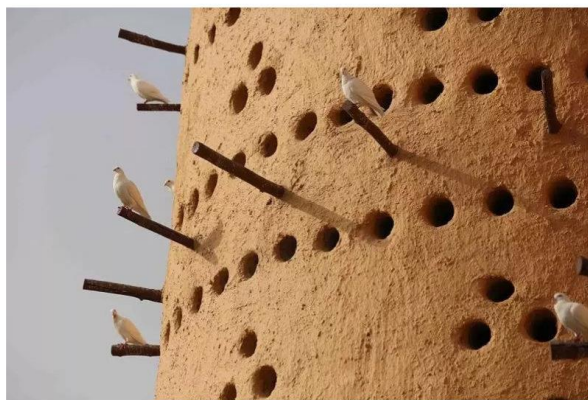
۲ - در طول قرن ها کار بر روی آن، مورد آزمون قرار گرفته و جنبه کاربردی پیدا کرده است.

<https://faicimwb.frw.ir>

۳ - با محیط و فرهنگ بومی سازگار است.

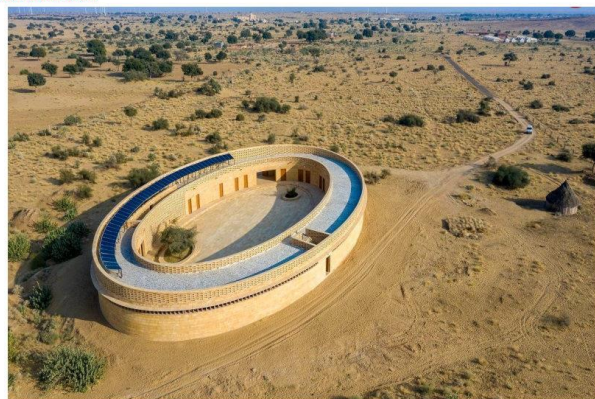
<https://faicimwb.frw.ir>

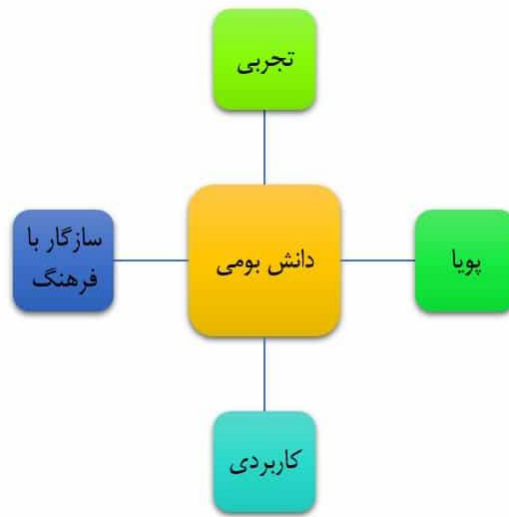
۴- پویا و در حال دگرگونی است.

<https://faicimwb.frw.ir>

مشخصات دانش بومی (دانش بومی با دانش دانشگاهی و مؤسسات تحقیقاتی متفاوت است):

<https://faicimwb.frw.ir>

برای دانش بومی نام های دیگری مانند دانش محلی، دانش فنی، دانش سنتی و دانش مردم نیز وجود دارد؛ اما اصطلاح دانش بومی بیش از همه به کار گرفته می شود. دانش بومی بخشی از سرمایه ملی هر قوم است که باورها، ارزش ها، روش ها و آگاهی های محلی آنان را در بر می گیرد و حاصل قرن ها آزمون و خطا در محیط طبیعی و اجتماعی است، دانش بومی غالبا به صورت شفاهی و سینه به سینه از نسلی به نسل بعد منتقل می شود.

<https://faicimwb.frw.ir>

قلمرو تحقیق نظام های دانش بومی

اگر چه هر نظام دانش بومی از بدنه دانش یکپارچه ای تشکیل می شود محققان، علاقه مند به یادگیری بیشتر در باره سیستم های دانش سنتی، با تمرکز بر جنبه های مجزا هستند. موضوعات متنوعی تحت سرفصل دانش بومی تحقیق و مطالعه می شوند که به برخی از مهمترین آنها اشاره می شود:

(۱) نظام های یادگیری:

روشهای بومی انتقال دانش، رهیافت های بومی نوآوری و آزمایش، بازی های بومی و متخصصان بومی

(۲) سازمانها، کنترل ها، و قدرت های محلی:

موسسات سنتی برای مدیریت محیطی، رویه های مدیریت اموال عمومی، فرایندهای سنتی تصمیم گیری، رویه های محلی حل اختلاف، قوانین سنتی، تابو ها و آیین ها و کنترل های جامعه روستایی

(۳) سنجش و طبقه بندی محلی:

تعریف ها و طبقه بندی های جامعه روستایی از مجموعه گیاهان و جانوران محلی و روش های بومی حساسی و تعیین کمیت.

(۴) بهداشت انسانی:

تغذیه، نظام های طبقه بندی بیماری های انسانی، داروهای سنتی و استفاده از گونه های گیاهی در درمان بیماری ها، محل های رشد گیاهان دارویی، زمان های مناسب جمع آوری این گیاهان، قسمت های دارویی آنها و روش های آماده سازی و ذخیره داروها.

(۵) حیوانات اهلی و بیماری های دامی:

تولید و اصلاح دام ها، تعلیف سنتی و گونه های علوفه ای و استفاده های مخصوص آنها، طبقه بندی بیماری های دامی و داروهای دامپزشکی سنتی.

(۶) آب:

نظام های سنتی مدیریت منابع آب و حفاظت از آب، فنون سنتی آبیاری، استفاده از گونه های ویژه گیاهی برای حفاظت آب و آبریزان در آبهای شور و شیرین و مدیریت منابع آبی پروری.

(۷) خاک:

رویه های حفاظت خاک، استفاده از گونه های ویژه گیاهی برای حفاظت خاک و رویه های ارتقای حاصلخیزی خاک.

۸) کشاورزی:

شاخص های بومی تعیین زمان مناسب آماده سازی، کاشت و برداشت محصولات باغی، عملیات آماده سازی زمین، راههای بومی برای تکثیر گیاهان و ذخیره بذور و فرآوری (خشک کردن، خرمن کوبی، تمیز کردن و درجه بندی بذور)، روشهای بومی کاشت بذر (فاصله بذور و کشت مخلوط)، آماده سازی نشاء و حفاظت از آن، نظام های زراعت و کاشت، نظام های مدیریت آفات و روش های حفاظت از گیاهان.

۹) جنگل زراعی:

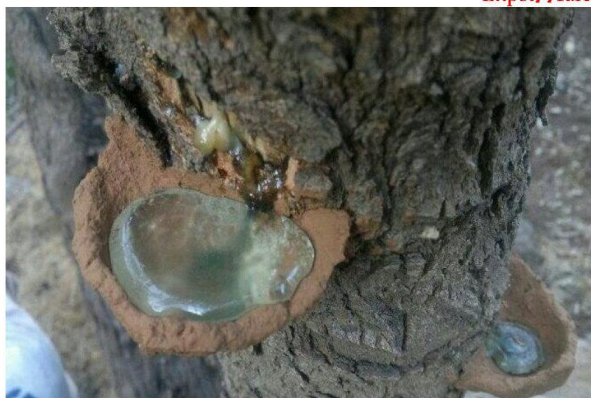
فنون بومی مورد استفاده برای تشخیص زمین های جنگلی بالقوه برای زراعت و معیار مورد استفاده برای رها کردن مزرعه برای آیش، مدیریت قطعات جنگلی و بهره وری این قطعات، دانش و کاربرد گیاهان (و حیوانات) جنگلی، روابط بین گونه های درختی، بهبود تولید محصول زراعی و حاصلخیزی خاک.

۱۰) موضوعات دیگر:

منسوجات و صنایع محلی، مواد ساختمانی، تغییر و تبدیل انرژی، ابزارهای بومی و تغییرات نظام های محلی در طول زمان.

<https://faicimwb.frw.ir>

چرا دانش بومی مهم است:

موضوع دانش بومی و کاربرد آن در توسعه پایدار ایجاب می کند که فعالیتهای پژوهشی از یک «کالا» (مانند برنج، گندم، گاو و گوسفند...) و یا یک روش ارزش های زراعی، دامداری، آبخیزداری و غیره آغاز نشود بلکه کل روستا و روابط اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی آن را با دنیای خارج شامل شود.

▪ تکنولوژی انقلاب سبز با تخریب اکولوژیک، ضعف اقتصادی (درسطوح محلی) ورژیم های غذایی و تغذیه ای ضعیف در اثر ریشه کن کردن غذاهای سنتی یا جایگزینی آن با غذاهای غیرسنتی.

▪ در سطح جهانی و ملی، توسعه ای که طی دهه های اخیر برنامه ریزی و اجرا شده، فشارهای بی سابقه ای را به خاک ها، آبخیزها، جنگل ها و منابع طبیعی دیگر وارد ساخته است.

▪ بعضی از راه حل های توسعه مدرن (بیرون از جامعه محلی) بر پایه فرضیات غلط قرار گرفته اند و از نظر اقتصادی نامطلوب یا از نظر فرهنگی غیر قابل قبول هستند و بیشتر مطرود می شوند. این فنون یا خیلی پیچیده هستند و یا به توجه و حفاظت خیلی زیادی نیاز دارند.

▪ بعضی از راه حل های فنی که برای حل مسائل معرفی می شوند در سطح محلی درک نمی شوند و لذا طرد می گردند.

▪ بعضی از نقد و بررسی ها نشان می دهند که جوامعی که کمک توسعه ای خارجی زیادی دریافت می کنند، در اداره امور خودشان ناتوان می شوند.

▪ در سطح جوامع محلی، برنامه ریزی از بالا به پایین در مدیریت منابع طبیعی، بدون در نظر گرفتن مردم معمولاً با شکست مواجه می شود.

نتیجه گیری:

با بررسی جایگاه دانش بومی در فرایند توسعه فن آوری مشخص می شود که این دانش یکی از منابع بسیار مهم است، مانند دانش های علمی نیست که فقط در حد تئوری باشد، بلکه دانشی است فعال و پویا، که با استفاده از تجربیات گذشتگان و مردم بومی هر منطقه بدست آمده است. دانش بومی وسیله ای است برای برقراری ارتباط راحت تر بین مروج و مردم محلی و در صورتیکه این ارتباط دو طرفه بوده و درک متقابل هر دو طرف را در پی داشته باشد، می توان مشکلات موجود را آسان تر از سر راه برداشت.

این دانش بر سنت متکی است و چون در طی زمان، آداب و رسوم و سنن جوامع محلی در حال تغییر است؛ پس دانش متکی به سنت نیز در حال دگرگونی است و شاید رو به سوی منسوخ شدن واز یاد رفتن دارد؛ منسوخ شدن چیزی که نیکان و گذشتگان بر اساس تجارب خود و تحمل سختی های فراوان آن را بدست آورده اند.

راه حل چیست؟

برای حفظ این گنجینه گرانبها، مستند سازی این گنجینه به دانشمندان و متخصصان فرصت می دهد تا روش های بومی را بهتر بشناسند و با نوآوری، به توان کاربردی آن بیفزایند.

جهت رسیدن به این هدف باید دانش بومی را هر چه بیشتر در جوامع مطرح کرد. چرا که وقتی افراد با زمینه استفاده و بکار گیری این دانش به صورت عملی و عینی آشنا شوند، راحت تر آن را پذیرفته و مورد استفاده قرار می دهند.

<https://iaicimwb.frw.ir>

For more:

What is meant by indigenous knowledge?

Indigenous knowledge refers to understandings, skills, and philosophies developed by local communities with long histories and experiences of interaction with their natural surroundings according to the UNESCO's programme on Local and Indigenous Knowledge

What are the 5 indigenous knowledge?

Indigenous Knowledge is 1) based on millennia of observations, 2) temporal and place-based, 3) living, 4) kinship-based, and 5) wholistic — with an added “w” to emphasize that it wholly encompasses all things, covering all areas of human life such as medicine, culture.

What is another word for indigenous knowledge?

The concept is referred to in different forms that could include terms like indigenous knowledge, indigenous technical knowledge, local knowledge, folk knowledge, traditional knowledge, traditional environmental (or ecological) knowledge, people's science, and more.

What are the two types of indigenous knowledge?

Based on practices: Indigenous knowledge related to practice can be further divided into two types: general knowledge, which informs the daily activities of the whole community, and specialized knowledge, which is retained by members of a particular community, such as elders or shamans.

What are examples of indigenous?

Among the indigenous peoples are those of the Americas (for example, the Lakota in the USA, the Mayas in Guatemala or the Aymaras in Bolivia), the Inuit and Aleutians of the circumpolar region, the Saami of northern Europe, the Aborigines and Torres Strait Islanders of Australia and the Maori of New Zealand.

The five other examples of indigenous knowledge are the traditional medicine used for healing, the sustainable farming, the farmers did not use insecticides, pesticides and inorganic fertilizers, the land resource and management, traditional arts and crafts, oral traditions and story telling.

What is the theory of indigenous knowledge?

Theorizing Indigenous knowledge engages critically with local concepts and ideas that draw from different experiences and standpoints. These often point to place-based knowledge as well as diverse ways of regenerating Indigenous knowledge(s), both orally and nonverbally.

What is the difference between traditional knowledge and indigenous knowledge?

While IK and traditional knowledge (TK) are often used synonymously, some authors rightly differentiate between these two terms, considering IK as the knowledge “of a unique culture or society” (Warren and Rajasekaran 1993), while TK refers to the knowledge system existing in and owned by the much wider community,

What is the difference between indigenous knowledge and western knowledge?

Indigenous knowledge is place-specific, whereas Western science tends to seek universal rules that apply everywhere. Indigenous knowledge is rooted in the relationship between humans and their environment rather than isolating study targets from their surroundings.

What are the sources of indigenous knowledge?

Stories, dances, songs, and ceremonies are important sources of knowledge in Indigenous cultures. It is important to keep in mind that resources may be non-textual in nature. For example, attending a ceremony or community event could be a learning resource.

What are the examples of indigenous knowledge system practices?

Indigenous knowledge systems are the complex arrays of knowledge, know-how, practices and representations that guide human societies in their innumerable interactions with the natural milieu: agriculture and animal husbandry; hunting, fishing and gathering; struggles against disease and injury; naming and explaining ...

What are the 8 kinds of traditional knowledge?

Traditional knowledge includes types of knowledge about traditional technologies of areas such as subsistence (e.g. tools and techniques for hunting or agriculture), midwifery, ethnobotany and ecological knowledge, traditional medicine, celestial navigation, craft skills, ethnoastronomy

Traditional knowledge includes types of knowledge about traditional technologies of areas such as subsistence (e.g. tools and techniques for hunting or agriculture), midwifery, ethnobotany and ecological knowledge, traditional medicine, celestial navigation, craft skills, ethnoastronomy,

What is indigenous knowledge other ways of knowing?

Indigenous knowledge is an expanding area of study that focuses on the ways of knowing, seeing, and thinking that are passed down orally from generation to generation.

How is Indigenous Knowledge defined?

Indigenous Knowledge is a body of observations, oral and written knowledge, innovations, practices, and beliefs developed by Tribes and Indigenous Peoples through interaction and experience with the environment. 11 It is applied to phenomena across biological, physical, social, cultural, and spiritual systems. ٦ ١٤٠٣ تير

Synonyms of indigenous

- aboriginal.
- native.
- local.
- endemic.
- autochthonous.
- domestic.
- regional.
- born.

What is indigenous vs local knowledge?

Indigenous knowledge (IK) refers to the understandings, skills and philosophies developed by societies with long histories of interaction with their natural surroundings. Local knowledge (LK) refers to the understandings and skills developed by individuals and populations, specific to the place where they live.